

Kapitán Jiří J e n í č e k:

Knihovna a čítárna vojenských zátiší v službách vojenské mravní výchovy.

„Demokracie znamená lid povznést, ne se k němu snižovat, nelichotit mu, nevyhovovat okamžitým krátkozrakým pudům a choutkám davu“. Tato slova presidenta republiky maně mi přicházejí na mysl, když se každoročně na počátku října sjíždějí nezaradění nováčkové k svým praporům. Pestře vypadají ulice našich měst a naše nádraží v těch dnech! V tom pestrém putování za vojenskou povinností projevují se povahy našich krajů. Mladí muži nesou do ka-

sáren k svým praporům nejen kladné hodnoty svých domovů, ale i hodnoty negativní, jež se stanoviska vůle a charakteru jsou často ceny pochybné a nevalné.

Nastupující jinochy jako by opustila vnitřní síla. Vědomí „jsem voják“ mnohým a mnohým nutká podivné a nesprávné, někdy až pošetilé představy a myšlenky. Většina jich, na něž nedostatečně projevila vliv školní příprava, jde na vojnu ne právě s čestnými úmysly. Myšlenka stíhá myšlenku v těch mladých hlavách a jistě u velké části alfou a omegou jest, jak by bylo možno setrástí se sebe těžkou vojenskou povinností. Tyto snahy jsou vysvětlitelné. Vždyť hoch odcházející z domova, hoch zdravý a silný je v nevýhodě proti svým slabším a snad i churavým přátelům. Mladému srdci je dost nepochopitelné, že za skutečné, silné zdraví, jehož cenu ještě plně nechápe, je vyvolen sloužiti pod prapory, zatím co jeho přátelé, třeba i mladší, přijdou na jeho služební místo, zaujmou jeho postavení a tím jej v životě předstihnou. S takovými myšlenkami nastupuje náš nezařazený nováček do služby. Již po odvodu opouští ho mnohé a mnohé vnitřní síly etické. Mladý muž vlivem skreslených představ a dohadů představuje si vojenskou povinnost rozličně, jen ne jako čestnou, vzornou a přísnou povinnost. Proto jej opouští někdy do té doby, kdy vojenský život mu neočekávaně otvírá nové horizonty pospolitosti, povinnosti a čestnosti, vědomí mravní odpovědnosti. Stává se na krátký čas nesvým. Zmocňuje se ho mravní i ideová nevázanost, společenská netaktnost, frivolnost, což se projevuje častým pitím alkoholu. Ten způsobuje mravní labilitu myšlenek a zbavuje nezařazeného nováčka mravní odpovědnosti a mravní kritiky.

V době mezi odvodem a nastoupením do vojenské služby se nezařazení nováčekové ještě opanují, neboť žijí pod vlivem domova, rodiny a nejbližšího rodinného a společenského okolí. Situace se mění, jakmile nezařazený nováček opouští domov, rodinu, a když pouta, vážící jej k domovu a udržující v něm vědomí důstojnosti, jsou náhle přervána a nepoutají jej k osobám, jež již svým poměrem k jeho citovému životu jsou zárukou mravních hodnot a lidské důstojnosti.

Den odjezdu k praporu nebo k pluku, je dnem rozhodným. Nezařazený nováček, který snad až do té doby žil nepřetržitě v kruhu rodiny, který vlivem rodinných vztahů a rodinné odpovědnosti žil čestně a důstojně, ocitá se pojednou v jiných poměrech. Cítí, že se rodinná pouta trhají, zdá se mu, že se ztrácí v širém moři života a země, a uvědomuje si, že nyní, jsa vzdálen od svých nejbližších, pozbývá i morální povinnosti a odpovědnosti. Vždyť v posádce, kam odjíždí, jej nikdo nezná. Tam bude zcela sám a sám. Proto jej nový život vábí a láká. Slibuje nevázanost a možnost volnosti.

Vojenský život se jeví mnohým jinochům jako rajská svoboda, kdy netřeba míti ohledů k rodině a kdy mimo službu lze žiti tak, jak se jim zachce a jak si přeje nerozumné, nezkušené a nerozvážené mládí. Neznámý život, neznámé poměry nezařazené nováčky lákají a svádějí. Již cestou je ovane nový druh vojenské pospolitosti. Poznávají nové, neznámé kamarády, kteří ačkoliv se jmény neznají, se oslovují důvěrným „ty“. Sdružuje je černý kufík, jenž jest jedi-

ným symbolem jejich přináležitosti k vojenskému kolektivu. Již ve vlaku jako by z mladých srdcí unikala zodpovědnost. Nezařazení nováčkové propadají nevázanému klukovství a uličnictví. Vše kritizují, jejich řeč hrubne a i ti, kteří až dosud každé slovo, dříve než je vyslovili, vážili, ztrácejí vládu nad vlastní dikcí a nad vlastními myšlenkami a používají takových výrazů, za něž by se v svých domovech snad i červenali. Masa počíná pracovati a duch její modeluje charakter a dočasně hněte duševní rozpoložení nastupujících nezařazených nováčků.

Rodinné, rodové a krajové pudy, zvyky a zlozvyky nabývají vlády nad mravní rovnováhou, kterou doposud udržoval vliv rodiny, okolí a kraje. Ještě ve vlaku převládá veselí, nevázanost myšlenek, projevů řeči a mimiky. Čím více se vlak blíží k nové posádce, tím nápadněji bujná nálada chladne a u mnohých mění se v melancholii a v sentimentalitu. Za takových chvil jsou myšlenky nezařazených nováčků podrobovány naivním depresím. Měl jsem jednou příležitost vyslechnouti rozhovor dvou takových nováčků, nastupujících do vojenské služby. Vedli neuvážený, melancholický rozhovor o vojenském životě a tu náhle jeden k mému úžasu prohodil k druhému: „A věř, nebudu se ani holit, ani česat, ani mýt“. S počátku jsem se této poznámce smál, ale když jsem z vlaku vystoupil a přemýšlel o rozhovoru, došel jsem k závěru, že tato poznámka, ač na pohled pošetilá a vyjadřující naprostou nerozvážnost a nezkušenost nováčkovu, přece tkví hlouběji v celém jeho charakteru. Jistě, že do dnešního dne byl dbalý svého zevnějšku, ba až příliš dbalý, jak to ukazoval jeho zevnějšek, a najednou pronáší slova, jež by snad promneslo pětileté, vzdorovité děcko, ale ne jinoch dvacetiletý. Pochopil jsem, že je to sentimentální projev jisté psychické nálady, jež ovládá naše nezařazené nováčky, když odjíždějí k praporům. Muž, který má konati těžké vojenské povinnosti, najednou nechce konati denní povinnosti hygieny k sobě samému, které jsou rázu tak pudového, že je koná i každé zvíře. Byl to projev dětského radikalismu či naivity? Ať posuzujeme jakkoliv jeho psychické pozadí, je to jistě nedostatek vědomí povinnosti, jež nezařazeného nováčka očekává, a nedostatek pravého osobního přesvědčení, že koná čestnou povinnost, čistě občanskou. Proto snad tak zásadního požadavku živočišného blaha, jako je mytí a holení, chtěl pošetilý nezařazený nováček užítí jako demonstrace proti zákonu mužné povinnosti.

Abych ilustroval poměry, uvedu jiný případ: Vlak, v němž jedou nezařazení nováčkové z Prahy, zastaví na stanici mezi Bratislavou a Trnavou. Do vozu vstupují venkovské ženičky a muži s batochy, zavazadly a nezařazení nováčkové ihned je oslovují šibalsky, uličnickým tónem: „Tetka, kam se ženou?“ „Kam to dávají?“ atd. Tu a tam padne oplzlá poznámka. Pojednou jeden z nezařazených nováčků, dívající se z okna do stanice, vzkřikne: „Hele, páter!“ Ostatní přiskakují k oknům, pokřikují na Františkána stojícího na peroně a volají takové poznámky, jež by se neodvážili dříve prosloviti. Druzí spolucestující mlčky sedí. Neodporují jim. Nováčkové se baví nevázaně dále k údivu spolucestujících.

Mladistvá, ale přece neodpovědná nevázanost dvacetiletých občanů zmlká a přestává, jakmile projdou branou kasáren a překročí

práh světnice mužstva a jsou zařadění k rotám pluku. Dostanou se do nového života. Ten tam je dosavadní život, ty tam jsou veselé chvíle. Nováček je v novém prostředí, jež mocným škrtem mění jeho osobní a životní řád, jež formuje jeho individualitu a vtěsnává ji do mezí, jak je určuje zájem armádního a státního kolektiva. Podrobuje duši nováčkovu silným a nesmazatelným dojmům, jež prudce na ni dorážejí a ji tak přemahají, že u některých jednotlivců nastávají i chvíle depresí. To působí nespokojené vlastní „já“, jež je nyní podrobeno jistým mravním zkouškám a krisím. Nováček si uvědomuje někdy velmi bystře, ale i někdy těžce, že své já musí nutně podříditi celku. Pro něho je vše nové. Musí v určitou dobu vstávat, musí si sám přinášeti stravu, musí se o sebe starati, nezvyklé je mu prudké a svižné tempo kasárenského života, v němž každý úkon, každý čin se děje bez jeho vědomí, bez jeho vůle. Nováček poznává, že jeho osobnost, jeho individualita jsou ničím a že vše řídí a ovládá vůle nejvyššího jednotlivce, který reprezentuje vůli celku, vůli armádního a státního kolektiva.

Dostává rozkazy. Čas, jež může věnovati sobě samému, je přesně určen a vymezen. Ale to není vše. Jest určena jeho svoboda, je předepsáno, jak dlouhé má mítí vlasy. Je vymezena a určena i jeho osobní existence a důležitost v řadě hodnotí armádních. Tím jest osobní já silně omezeno a dotčeno a jeho vůle podřízena vyššímu celku. Místo subjektivních rozhodnutí, je podřízen vyššímu, jeho ctižádostivost a vůle k rozhodování musí se podříditi vůli jiné a proto slabší vůle přichází do subjektivních a objektivních kolísí a rozporů.

Objevuje se mu v srdci sladký pocit vzpoury otroků. Zapomíná na vznešenost poslušnosti, neuvědomuje si, že když podřizuje své já, že přináší věci prospěch. Počáteční pocit tesknosti a opuštěnosti, pocit bezmocnosti a nesvobody u slabších vzbuzuje melancholické myšlenky, jež u některých vedou až tak daleko, že končívaly sebevraždou. Sebevražda je na vojně činem slabošským, nemorálním. Voják, který se vraždí pro vojenskou službu, nepochopil plně radosti života a radosti zdravého a silného jinocha a přesvědčeného občana.

Vojenské sebevraždy jsou problém. Jest až nevysvětlitelné, proč se vojáci vraždí. Jsou silní, zdraví, nemají nepříznivých životních podmínek. Ba jest o ně pečováno, jest o ně postaráno. Nemusí se starati o byt, stravu, šatstvo. Žijí pospolitě a veselý duch je častějším hostem vojenské světnice než stesk a zármutek. A přepadá-li smutek a stesk srdce vojákovu, není zde tolik možností a příležitostí k omrzelosti života, není-li tento stav způsoben příčinami chorobnými nebo silně depresivními a patologickými náladami, jež mají svůj základ spíše v poměrech rodinných a domových než vojenských.

Voják, který se vraždí, domnívá se často, že sebevraždou zboří svět. Uráží však jen Boha, zpronevěruje se státu a pokořuje svůj rod, protože nechápe a nepoznává pravdy života a protože nechápe dobře, jež má chrániti proti zlu, protože nechápe mravní povinnosti, již má konati mlčky, odevzdaně a sebevědomě. Chápe mylně vojenský pořádek. Mužnost obětuje slabosti. Podléhá okamžitým depresím proto, že se na svůj čin připravoval dávno ještě v občanském životě a povolání.

Sebevraždy našich vojáků zčeří vždy hladinu veřejného mínění, jež hledá příčiny sebevražd jen ve vojenské službě. Nebud'me tak malicherní a nehldejme příčiny jen v předvojenském životě, ale studujme pečlivě a dokazujme, že sebevraždy vojáků nevzbuzuje jen vojenská služba jako povinnost sama. Kdo mluví o odporu k vojenské službě, mluví báchorky. Jsou případy, že se voják zastřelí několik dní před odchodem do zálohy. Není to z obav, že nenalezne místa? Překvapuje, že nejčastější jsou na vojně sebevraždy na podzim a na jaře, kdy nováčci nastupují a kdy vysloužilí vojíní odcházejí do zálohy.

Myslím, že nebude neoprávněná domněnka, že příčinou sebevražd na vojně jsou většinou jiné okolnosti než vojenská služba sama. Jsou to příčiny rodinné, sociální, snad i citová a náboženská desorientace a konečně život sám. Vojenská služba jest jistě nepatrným závažím, jež vychyluje jazýček na vahách života sebevraha.

A jako jeden specificky zajímavý příklad, osvětlující psychosu dnešní mládeže, uvádím případ sebevraždy, jenž se stal u jednoho slovenského pluku.

V době od 1. října do 30. října zastřelili se tam tři vojíní. Po 1. lednu, a to kolem 7. ledna, zastřelil se čtvrtý voják. Žádal vánoční dovolenou na svátky vánoční, nedostal ji však. Jel teprve na Nový rok. Vrátil se 7. ledna a zastřelil se. Zanechal deník, z něhož bylo zřejmo, že se na sebevraždu připravoval již dávno před nastoupením do vojenské služby. Počáteční dojmy vojenského života byly silné. Sebevražda prvního vojína u pluku rozbrázdila jeho duševní klid, což líčí v svém deníku těmito prostými slovy: „Na okolních horách hučí prudký podzimní víchr a v ošetřovně leží Janíček, odkudsi z moravského Slovácka s prostřelenou hlavou.“ Vidí v činu nešťastného sebevraha hrdinu a obdivuje se mu. Dále píše náš voják v deníku o svém děvčeti, jež poznal krátce předtím, než byl odveden. Zdůrazňuje na každém řádku čistotu vzájemného poměru a deník skutečně nedává odpovědi na příčinu sebevraždy.

Po týdnu se záhada vysvětlí. Milostný poměr, který se vyvinul ještě před nastoupením do vojenské služby, nebyl tak čistý, jak jej sebevrah v deníku líčil. Nezůstal bez následků! A to byla příčina sebevraždy.

Sociální příčiny sebevražd jsou rovněž závažné. Ony působí nespokojenost, omrzelost, roztrpčenost. Nedostatek životních potřeb a prostředků, které způsobuje nastoupení do vojenské služby, nebo které očekávají vojína po návratu z vojenské služby, jsou jistě závažné pro hodnocení příčin sebevražd. Slaboch nevidí jiného východiska než smrt. Ta vše zahojí a „není ani tak zlá, jako je život sám“. Proto volí slaboch tak prosté a přímočaré rozuzlení. Nejde mu o čest, o dobré jméno, nejde mu o tragické viny, jde mu o neodhodlanost bojovati s životem. Nejdříve se bojí vojenského života. Přivyknuv mu, nemá odvahy vrátiti se do občanského života, z něhož mu byl odchod kdysi tak těžký.

Nejde jen o sebevraždy na vojně. Jde o způsob života našich vojinů vůbec. I on je problémem. Můžeme bezohledně na život našich vojinů aplikovati slova pana presidenta, že i dnes nalezneme na světě místa, kde lidé požívají jed. A v tom záleží náš výchovný problém,

aby se náš voják nedostal do těch jedovatých míst, o nichž mluví pan prezident, aby právě tak jako v kasárnách, kde je pod dozorem a disciplinou, žil i v svém volném čase mimo kasárny.

Náš voják nežije ještě tak, jak je v zájmu jeho tělesného a duševního života a jak to žádá zájem státu. Život vojinův není tak zcela ideální, jak by měl býti. Najdeme fakta, jež nutkají přemýšleti o tomto ožehavém, celostátním problému.

Vojín, nastoupivší vojenskou službu, již vzhledem k exteritoriálnímu doplňování, ocitá se pojednou v cizím prostředí, vzdálen rodného kraje, rodného města, rodné dědiny. Je povolán konati vojenskou službu mimo hranice své historické země. A tak se stává, že se ocitá v cizím prostředí, vzdálen domova až i několik set kilometrů. To znamená v životě dospívajícího muže velmi mnoho. Stává se najednou, když opustil kruh působnosti a vlivu vlastní rodiny, závislým na svém nejbližším okolí a na sobě samém. Závisí na hodnotě morálního fondu a morálních sil, jež si přináší s sebou na vojnu, zda snáze podlehne nebo zda odolá nevázanému svému okolí. Nejen na morálním fondu a subjektivním morálním stavu jednotlivcově závisí způsob života. Rovněž vzdělání je důležité v této otázce. Myslím, že nenadsazuji, domnívám-li se, že inteligence a vzdělání vojinů podléhají též jistým krisím, jež budí počáteční tesknost nováčkova a osamocenost cizího prostředí.

Kasárenské prostředí jest ještě dnes ožehavým společenským problémem. Ono spolčuje a sdružuje ve velkou rodinu, jejímž základem je rota, rozličné lidské povahy, osoby nestejných charakterů, letor a nestejného vzdělání. Každý pochází z jiného kraje a přináší si s sebou něco tak specifického, co ho odlišuje od ostatních příslušníků rot. Rota slučuje a sdružuje vojiny inteligentní, vzdělané, vybraných způsobů a chování a vědomé mravních zásad, ale sdružuje a slučuje i vojiny méně vzdělané, pseudointeligentní, hrubé, otrlé, lehkomyšlné, charakterů méně pevných a vyhraněných. Kasárenská společnost je samý protiklad! Jeden vojin je protikladem druhého. Tato skupina lidí žije společně, spí společně v jedné místnosti, obědvá a večeří společně u jednoho stolu, a byť by je i dělily společenské, sociální a intelektuální rozdíly, přece si časem, a to ve velmi krátké době, uvědomí tito lidé své společné zájmy, jež je sdružují a k sobě poutají. Drsnější jednotlivci opanují sféru příliš lidských zájmů. A co vidíme? Místo, co by se měli méně inteligentní a morálně méně cennější přikloniti k menšině inteligentnější, stává se, že masa vojinů méně vzdělaných ovládá menšinu intelektuálů. Neméně závažná jest i ta okolnost, že vojini vzdělání odcházejí hned na počátku do škol pro záložní důstojníky a tak element méně inteligentní jest u rot ponechán úplně sám sobě. Jsem dalek toho, abych tvrdil, že inteligence převyšuje morálně své spoluobčany. Přece však vzdělání má vždy jistou úlohu v morálce života a jest aspoň spolehlivějším antitoxinem proti alkoholu, prostituci a lehkomyšlnému pohlavnímu životu, než je vzdělání nižší a nebo chatrnější. Proto se život vojína u roty hned v prvních dnech dostává do určitých mezí, do vyježděných, povrchnějších a lehkomyšlnějších kolejí. Vojín, který snad před nastoupením do vojenské služby nepronášel vulgárních slov, nadávek, který nevedl povrchních a nemorálních rozhov-

vorů, pojednou se přiklání k svému hrubšímu okolí. Způsob lehkomyslného vyjadřování se mu zamlouvá. Libuje si v něm. Vábí jej novota tohoto života. Již prostota a způsob vyjadřování jej získávají a poutají. Je to novum lidovosti. Mládí se zajímá o vše. Hledí a touží vše zúžitkovati a přiklání se vždy k tomu, co je prostší a co je přijatelnější. A tak místo aby inteligent svým příkladem působil, ocítá se sám na scestí, neboť kdyby se nepoddal prostředí, znamená to, že se mu odcizuje a že se k němu nepřiklání. To znamená ztrátu důvěry kamarádů.

Vojínům rotý jsou mnohé věci společné a mnohé nespolečné. Liší je vzdělání, společenské, občanské postavení, politická, sociální a národní příslušnost. Sdružuje je mládí, jeho bujará touha vyžítí se. Tento společný cíl je pevně k sobě poutá. Projevuje se návštěvou lokálů, mravním a erotickým životem a pitím lihovin. Mládí je nerozumné a nesmlouvavé a německé přísloví „Jung, dumm und gefrässig“ je přiléhavé a pravdivé. Pouta, jež vojiny k rodině poutají a jež v nich, pokud byli doma, udržovala vědomí odpovědnosti k sobě a k rodině, pozbývají své síly a významu. Vojíní počnou navštěvovati již v první dny vycházek po počátečním výcviku hostince a kavárny. Vábí je pokoutní krčmy, kde k prostituci jest jen krok, kde vříská po celý večer gramofon anebo harmonika a kde se scházejí ženy nedobré pověsti. Vojínovi se v tomto prostředí zalíbí. Nemá odpovědnosti. Pohlavní choroby se nebojí, neboť onemocní-li, bude jej léčiti vojenská správa na své útraty. Na pozdější následky nemyslí. A tak prožívá bezstarostně své večery a volné chvíle v začouzených místnostech hostinských, na Slovensku v pokoutních židovských hospůdkách v blízkosti cigánských čtvrtí. Tam se baví tak, že by to v občanském životě nikdy nečinil. Stýká se tam s ženami, s nimiž by v svém domově ani nepromluvil. Ale nejsou to jen krčmy a hospody nevalné pověsti, jež vojín vyhledává. Jsou mnozí a mnozí mezi nimi, kteří se neštítí vcházeti ve styky i se ženami nejposlednějších vrstev a nejposlednější spodiny lidské, a na Slovensku jsou to hlavně cigánské čtvrti, jež jsou vojiny velmi čteně navštěvovány a vyhledávány. Tam vojíní tráví v objetí prostituujících se cigánek, v špinavém a hmyzem zamořeném, a odpadky a výkaly páchnoucím prostředí, své volné chvíle. A z těchto známostí jsou pak i sňatky!

V některých posádkách jsou cigánské čtvrti zařízeny po způsobu bývalých nevěstinců. Aby to nebylo nápadné policejním orgánům, provádějí cigánky své bakchanálie i v pokoutních židovských hostincích. Vojáky z Čech a z Moravy pocházející vábí do tohoto prostředí falešný pojem erotické exotiky, zvrácené představy o orientálních a rasových přednostech cigánských žen a pak i zvědavost a pubertální představivost.

Hospodskému, neodpovědnému sexuálnímu životu podléhají snáze vojíní pocházející z měst. Vojíní z venkova neholdují a neodávají se tak tomuto životu. Ale i oni ztrácejí smysl pro mravní odpovědnost a navazují styky s ženami zaměstnanými v domácnostech, s pradlenami, s továrními dělnicemi. Následky neuvážených, lehkověrně a lehkomyslně navázaných známostí bývají často velmi nepřijemné a bolestné pro obě strany. Nekončí-li tyto známosti alimentacími nebo sebevraždou, končí jistě bolestivými rozchody a trapnými

mi osobními výstupy, jež ve dvou srdcích zanechávají po celý život tupou resignací a nedůvěrou v lepší lidské city. Tak znesvěcují, zevšedňují a znehodnocují v lidských jedincích poměr muže a ženy, jenž má být povýšen nad všednost a rmut života.

Vojíní neuváženými známostmi nepoznávají žen, jež touží být podobny aspoň Tolstého Kiti, a jež by byly podobny Čechovově Soni, „která střeží svoji čistotu až asketicky“. Poznávají místo radosti jen ženskou bídu, místo citu jen kal a rmut živočišné spodiny a neuvědomují si, že tím, že se spojují s ženou, již je láska k muži hlavním účelem a ne prostředkem, aby měla dítě, že prostituují sebe samy.

Z tohoto lascivního života, v němž sexus zaměstnává veškeré sblížovací počiny, formuluje si mladý muž i svůj názor na ženu, a mluví-li o ní se svými přáteli, mluví o ní tak, že by se musil častokráte hanbit před svou matkou nebo před ženami, jež v jeho životě něco byly a něco znamenaly. Žena mu není v té době ničím jiným než předmětem rozkoší dosti pochybné ceny. Je mu zřídlem všeho, jen ne toho vznešeného, co mělo vykoupiti dědičný hřích lidstva a co mu má nahraditi dávno a dávno ztracený ráj. Není mu citem, bolestí, kulturou ducha a radostí, je mu příliš tělem, jež vidí jen v sobě sámém smysl života.

Ale vraťme se ještě k jedné zkušenosti a skutečnosti. V jednom článku Důstojnických listů z roku 1929 dokazoval autor, co vše na penězích dostanou vojíní z domova. Připočítával k tomu ještě žold a čtenář byl překvapen, co peněz dostanou vojíní od svých rodin. A ptáme se, jak s nimi vojíní nakládají, k čemu jich používají? Někteří vojíní spoří, jiní nejen že vydají a vyčerpají své peněžní prostředky, ale dělají ještě dluhy. Žil jsem mnoho let v slovenských posádkách, ale spočítal bych na prstech rukou, kolik důstojnických aspirantů jsem viděl v kavárně, do níž chodí důstojníci a lepší společnost. Rovněž v restauracích a v kavárnách druhého řádu neuvidíme mnoho příslušníků vojska z řad mužstva. Teprve pokoutní hospůdky a lokály jsou jimi vyhledávány. A tážeme se, kam plynou peníze, jež voják dostává darem od své rodiny? Na otázku je několik odpovědí. Že by je vojáci vydali za stravu, pochybuji. Voják je dnes velmi dobře stravován a znám případy, a viděl jsem to nesčíslněkrát, že vojíní nespotřebují stravu, již dostávají. Nezbyvá proto nic jiného, než aby chom předpokládali, že peníze, jež vojíní dostávají, utratí v hostincích a tanečních místnostech a s ženami.

Vidíme tedy, že vojenská otázka není jen otázkou obrany státu a jeho zajištění, ale že je to i otázka morálky, že je to i otázka sociální a otázka národohospodářská. A v tom tkví její národní význam, v tom tkví její didaktická účelnost, aby se stala nejen zajištěním pro případ živelního ohrožení válkou a bezpečným a výhodným pojištěním, ale aby pokračovala tam, kde škola a rodina přestala, nebo co škola a rodina opominula, aby doplnila. Vojna je život, vojna je zkušenost. Byli bychom však neprozřetelnými, kdybychom se domnívali, že jen vojenský život přivádí vojíní do neblahých životních a morálních podmínek, v nichž bují alkohol, prostituce a v nichž se rodí sebevraždy. Na tom má hlavní vinu rodina, sociální poměry a i naše tak nadprůměrně vychvalovaná škola.

Schází nám ještě stále to, co T. G. Masaryk nazývá vzdělaností. Schází nám vědomí, že „hospoda ruší život rodinný“. Nepohlížejme proto na dobu ztrávenou na vojně jako na neproduktivně utracený čas, ale považujme ji „za pokračovací školu života“. Tou bude jistě, vrátí-li vojna do života nejen jako dobrého válečníka, ale i jako lepšího člověka, než byl, když přišel na vojnu. (Příště dále.)

Vojenství u nás a v cizině.

N.:

Dr. Karel Heller †.

Dne 4. ledna 1931 zemřel v Praze člen V. Ů. V. a předseda jeho smírčího soudu JUDr. Karel Heller, ministerský rada a přednosta politického oddělení presidia M. N. O., náměstek starosty Československé obce sokolské a odpovědný redaktor Věstníku sokolského. Předčasná smrt, která zastihla zesnulého nečekaně v plné životní síle ve čtyřiapadesáti letech života, znamená velkou ztrátu především pro vojenskou správu. Dr. Karel Heller zastával své vysoké místo v centrálním vojenském úřadě od roku 1919 a osvědčil na něm v nejvyšší míře vlastnosti, kterých je tu zvláště třeba: široký rozhled po veřejném životě politickém i kulturním, živé, iniciativní porozumění pro vojensko-politické problémy národní obrany právě v prvních, nejdůležitějších letech jejího budování, a konečně neobyčejnou vnější schopnost a obratnost ve styku s ostatními centrálními úřady i s kruhy zákonodárnými. Tyto skvělé vlastnosti zesnulého a jejich význam pro vojenskou správu byly všeobecně známy a došly vědeckého uznání v posmrtné řeči, kterou pronesl nad rakví zesnulého v den pohřbu 8. ledna náčelník hlavního štábu branné moci za přítomnosti nejvyšších zástupců státní moci zákonodárné i výkonné, t. j. obou předsedů Národního shromáždění i předsedy vlády, kteří se zúčastnili pohřbu v čele ostatních četných zástupců Národního shromáždění, vlády a zvláště ovšem vojenské správy.

Ovšem pohřeb zesnulého — právě tak jako celá jeho životní práce — neměl jen ráz státní oficiální a vojenský, nýbrž měl vedle toho a především ráz sokolský. Neboť dr. Karel Heller nebyl jen představitelem centrální administrativy vojenské a státní v širším smyslu slova, nýbrž byl také po dlouhá leta jedním z nejpřednějších představitelů Československé obce sokolské. Byl déle než po dvě desetiletí členem předsednictva ČOS. a po řadu let jedním ze tří náměstků starosty ČOS. a odpovědným redaktorem ústředního sokolského listu; v posledním roce pak byl zvolen předsedou slavnostního výboru příštího IX. všesokolského sletu na paměť stoletých narozenin dr. Miroslava Tyrše v roce 1932. Také ve své dlouholeté sokolské práci, zejména v sokolském ústředí, dokázal dr. Karel Heller své mimořádné vlastnosti vůdcovské: rozhled, iniciativnost a pracovitost. Byl jedním z nejznámějších a z nejváženějších vůdců Sokolstva, byl jednou z největších a nejjistějších nadějí této naší nejmohutnější všennárodní organizace tělocvičné a kulturní právě v době, kdy odcházejí její dosavadní populární vůdcové dr. Scheiner a dr. Jindřich Vaníček. Ztráta, kterou náhlým úmrtím dr. Karla Hellera utrpělo Sokolstvo, je tedy dvojnásob velká a bolestná a byla o pohřbu dokumentována jak hromadnou účastí Sokolstva z velkého počtu sokolských žup i mimo Prahu a Čechy, tak také posmrtnou řečí úřadujícího náměstka starosty ČOS. i tryznou, která se konala po pohřbu v Tyršově domě.

Ve VŮV. byl zesnulý řádným členem od založení ústavu a po řadu let byl volen předsedou jeho smírčího soudu, ke kteréž funkci ho předurčovala jeho všeobecně